TARTU ÜLIKOOL
Johan Skytte poliitika-
uuringute instituut

Johan Skytte poliitikauuringute instituudi lõputöö, kaitsmiskomisjoni koosseisu moodustamise ja retsensendi määramise ning kaitsmise ja korduskaitsmise kord

See dokument reguleerib lõputööde kaitsmise korra Johan Skytte poliitikauuringute instituudis bakalaureuse- ja magistriõppe tasemel ning see avaldatakse instituudi koduleheküljel. Selle korra osadeks on kolm lisa:

- Lisa 1: kirjalike tööde vormistamise nõuded.
- Lisa 2: lõputööde koostamise juhend ja hindamiskriteeriumid.
- Lisa 3: informeeritud nõusolek võrgukeskkonnas lõputöö kaitsmise läbiviimiseks ja kaitsmise salvestamiseks.

Õppekavade, sh topelt- ja ühisõppekavade spetsiifilised nõuded on täpsustatud õpijuhistes.

1. **Lõputööde kaitsmise kuupäevad ja koht**

   1.1 Bakalaureuse- ja magistriõppe lõputööde (edaspidi lõputöö) kaitsmine toimub kaks korda õppeaastas. Erandite osas otsustab programmijuht koos asejuhatajaga õppetöö alal. Topelt- ja ühisõppekavade lõputööde kaitsmine toimub konsortsiumipartnerite kokkuleppe alusel koostatud korras.

   1.2 Programmijuhi ettepanekul kinnitab instituudi juhataja iga õppeaasta alguses hiljemalt 1. novembriks lõputööde kaitsmise kuupäevad.

   1.3 Kaitsmise koha valib programmijuht. Programmijuhi nõusolekul on lubatud ka virtuaalne kaitsmine, mis on võrdväärne auditooriumis toimuva kaitsmisega. Virtuaalne kaitsmine lähtub samast korrast, mis auditooriumis toimuv kaitsmine.

2. **Kaitsmiskomisjon**

   2.1 Õppetöö alal asejuhataja ettepanekul kinnitab instituudi juhataja kaitsmiskomisjonid kolme tööpäeva jooksul pärast lõputööde kaitsmisele esitamise tähtaega.

   2.2 Bakalaureusetööde kaitsmiskomisjon on vähemalt kaheliikmeline ning magistritööde kaitsmiskomisjon vähemalt kolmeliikmeline. Kaitsmiskomisjoni liikmeks võib olla isik, kellel on vähemalt magistrikraad. Lähtuvalt õppekavadest koosneb kaitsmiskomisjon instituudi, sotsiaalteaduste valdkonna ja vajadusel teiste valdkondade esindajatest. Kaitsmiskomisjoni võib kaasata praktikuid ning eriala tunnustatud eksperte.

   2.3 Kaitsmiskomisjoni esimeheks on üldjuhul programmijuht. Samas kaitsmiskomisjoni esimeheks saab olla üksnes doktorikraadiga õppejõud.

3. **Juhendaja(d)**

3.1 Juhendajaks võib olla isik, kellel on magistrikraad või sellele vastav haridustase või kes on oma ala silmapaistev praktik. Kui üliõpilase juhendaja ei ole töölepingu alusel ülikooliga seotud, tuleb lisaks määrata magistrikraadi või sellele vastava haridustasemega vastutav juhendaja ülikooli töötajate seast.

3.2 Üliõpilasel on õigus saada juhendaja(te)lt kokkulepitud aegadel ja viisil lõputöö kohta tagasisidet.

3.3 Juhendaja(te)l on õigus loobuda juhendamisest ja juhendataval on õigus vahetada juhendajat, kui programmijuht on selle kirjalikult heaks kiitnud.

4. **Lõputöö kavand**

4.1 Üliõpilane peab valima juhendaja(d) programmijuhi kehtestatud tähtajaks, koostöös juhendaja(te)ga täpsustama teema ja koostama nõuetekohase lõputöö kavandi ja lõputöö.

4.2 Lõputöö kavand koos lõpliku juhendaja(te) valikuga esitatakse õppekava õppekorralduspetsialistile või Moodle'is, kui ei ole teisiti kokku lepitud, 1. novembriks, kui lõputöö kaitstakse järgneval kevadsemestril, või 1. aprilliks, kui lõputöö kaitstakse järgneval sügissemestril.

4.3 Programmijuht korraldab lõputöö kavandile tagasiside andmise ning kinnitab lõputöö kavandi. Lõputöö kavandile positiivse tagasiside saamise järel alustab üliõpilane oma lõputöö kirjutamist. Vajadusel tehakse ettepanek lõputöö kavandi täpsustamiseks ja/või kaasjuhendaja leidmiseks. Negatiivse tagasiside saamise puhul määrab programmijuht üliõpilasele uue lõputöö kavandi esitamise tähtaja ning seejärel vaatab uuesti lõputöö kavandi üle. Teistkordse lõputöö kavandi tagasilükkamise puhul võib programmijuht soovitada üliõpilasele valida uus teema ja/või juhendaja(d) ning uue lõputöö kavandi saab üliõpilane esitada järgmisel semestril.

4.4 Lõputöö lõplik sisu või probleemi lahenduskäik võib lõputöö kirjutamise käigus täpsustuda, kuid teema ulatuslikul muutmisel tuleb koostada ja esitada uus lõputöö kavand.

4.5 Kaitsmisele lubatakse vaid kinnitatud kavandiga lõputööd.

5. **Lõputöö esitamine**

5.1 Lõputööd saab esitada vaid vastavale ainekursusele registreeritud üliõpilane. Lõputöö esitatakse hiljemalt kaks nädalat enne kaitsmise kuupäeva Moodle'is. Samal päeval saadab juhendaja õppekorralduspetsialistile emailile kirjaliku nõusoleku kaitsmisele lubamise osas. Kaitsmisele lubatakse üksnes tööd, millel on juhendaja nõusolek.

5.2 Lõputöö võib olla koostatud kas eesti või inglise keeles. Muudes keeltes on lõputöö koostamine võimalik instituudi nõukogu otsusel.

5.3 Lõputöö koos autorsuse deklaratsiooni ja lihtlitsentsiga esitatakse elektroonilisel kujul (PDF-vormingus).

6. **Lõputöö kaitsmine**

6.1 Sotsiaalteaduste bakalaureuse- ja magistrikraadi omandamiseks tuleb lõputöö kaitsta. Lõputöö kaitsmine toimub suuliselt ja avalikult kaitsmiskomisjoni ees, v.a. juhul, kui õppeprodekaan kuulutab kaitsmise kinniseks.

6.2 Programmijuhi ettepanekul võib enne magistritöö kaitsmist korraldada eelkaitsmise. Bakalaureuseõppes eelkaitsmisi ei korraldata.

6.3 Kaitsmisele lubatakse üliõpilane, kes on täitnud õppekava nõutud mahus, kelle lõputöö kavand on kinnitatud ja kes on tähtaegselt esitanud muud nõutud dokumendid koos nõuetele vastava lõputööga. Õppekava loetakse täidetuks, kui kõik eksam(id) sooritatakse enne kaitsmist ja tulemused on avalikustatud õppeinfosüsteemis või edastatud õppekorraldusspetsialistile hiljemalt 2 tööpäeva enne lõppkaitsmist.

6.4 Kui õppekaval on ette nähtud eelkaitsmised, lubatakse üliõpilane kaitsmisele juhul, kui ta on edukalt läbinud eelkaitsmise.

6.5 Pärast dokumentide nõuetekohast esitamist otsustab programmijuht kaitsmisele lubamise ja määrab lõputöö retsensendi (vajadusel kooskõlastades juhendajaga).

6.6 Kui programmijuht on ise lõputöö juhendaja, kaasatakse retsensendi määramisel õppekava mõni muu juhtiv õppejõud. Erimeelsuste korral võib asejuhataja õppetöö alal paluda kolmanda õppejõu arvamust.

7. **Lõputöö retsensioon**

7.1 Bakalaureuse ja magistritöö retsensendi määravad üldjuhul lõputöö juhendaja koos programmijuhiga. Retsensendiga võtab ühendust programmijuht.

7.2 Lõputöö retsensendil peab olema vähemalt magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ning antud teadusvaldkonnaalane pädevus.

7.3 Retsensendi ülesandeks on anda lõputööle objektiivne hinnang.

7.4 Kirjalik retsensioon koos soovitusliku hindega esitatakse programmijuhile ja/või õppekorralduse spetsialistile hiljemalt kaks tööpäeva enne kaitsmist, mille järel edastatakse retsensioon vähemalt üks tööpäev enne kaitsmist lõputöö autorile ja kaitsmiskomisjonile.

7.5 Kaitsmisel osalevad üliõpilase juhendaja ja retsensent, v.a juhul, kui nimetatud isikud ei saa mõjuval põhjusel kaitsmisel osaleda.

8. **Kaitsmise protseduur**

8.1 Lõputöö kaitsmise protseduur koosneb kraaditaotleja ettekandest, mille järel toimub retsensendi, kaitsmiskomisjoni ja kraaditaotleja väitlus (vastus retsensendile, täiendavad küsimused, kaitsmiskomisjoni küsimused, sõnavõtud).

8.2 Lõputöö hindamine on eristav (A-F) lähtudes õpiväljundite saavutamisest ja tuginedes hindamiskriteeriumitele (Lisa 2).

8.3 Lõputööd hindab kaitsmiskomisjon kinnisel arutelul. Lõputöö hindamisel võtab kaitsmiskomisjon arvesse lõputöö vastavust õppekavas sätestatud hindamiskriteeriumitele, retsensiooni ja juhendaja arvamust.

8.4 Lõputöö hinde ettepaneku teeb retsensent. Retsensendi ja juhendaja arvamus ei ole lõputöö hindamisel kaitsmiskomisjoni jaoks siduv.

8.5 Kaitsmiskomisjon teeb otsuseid lihthäälteenamuse alusel, võrdsete häälte korral on otsustav kaitsmiskomisjoni esimehe arvamus.

8.6 Lõputöö hinded tehakse teatavaks õppeinfosüsteemi kaudu mitte hiljem kui ühe tööpäeva jooksul pärast kaitsmist.

8.7 Kaitsmiskomisjoni otsust on võimalik vaidlustada Tartu Ülikooli õppekorralduseeskirjas ette nähtud korras.

9. **Virtuaalne kaitsmine**

9.1 Virtuaalse kaitsmise korral hoolitseb üliõpilane ise omapoolsete kaitsmiseks vajalike tehniliste vahendite (internetiühendusega arvuti, kaamera, mikrofon, kõrvaklapid või kõlarid) olemasolu eest. Kui see ei ole võimalik, pöördub üliõpilane oma õppekorralduspetsialisti poole, kes leiab sobiva lahenduse ülikooli ruumides.

9.2 Avatud kaitsmise puhul on sarnaselt auditoorse kaitsmisega kõigil soovijatel võimalik kaitsmisprotsessi jälgida, olles võrgukeskkonnas külalise staatuses. Kinnise kaitsmise puhul rakenduvad sarnaselt auditooriumis toimuvale kaitsmisele ettenähtud piirangud.

9.3 Lõputööde kaitsmisi üldjuhul ei salvestata ning kõrvaline salvestamine ei ole lubatud.

9.4 Kaitsmiskomisjonil on õigus vajadusel kaitsmist salvestada, millest informeeritakse kõiki osapooli. Kaitsja ja kaitsmiskomisjoni liikmed peavad andma selleks kirjaliku nõusoleku (Lisa 3).

9.4.1 Kaitsmiskomisjoni esimees või muu instituudi juhataja poolt määratud isik vastutab salvestamise ja salvestise hilisema töötlemise eest.

9.4.2 Kaitsmise salvestise edastamiseks või avalikustamiseks küsitakse üliõpilase kirjalikku luba. Üliõpilase nõusoleku olemasolu tõestamise kohustus on selle küsijal ehk sellel, kes salvestist edasi töötleb (vaatab, edastab, avalikustab). Salvestusele kohalduvad TÜ andmekaitsetingimused.

9.4.3 Salvestuse valdajaks on TÜ ja salvestus säilitatakse TÜ kontrolli all olevates salvestuskohtades. Salvestust hoitakse kuni vastava õppeaasta arvestusliku lõpuni, kui ei lepita kokku teisiti.

9.5 Kaitsmiskomisjonil on vajadusel õigus paluda kaitsja isiku tuvastamist ja katkestada kaitsmise protsess tehniliste tõrgete korral.

9.6 Kaitsmisprotseduuri sh küsimuste esitamise korra kehtestab kaitsmiskomisjoni esimees või tema poolt määratud moderaator.

10. **Lõputööde avaldamine**

10.1 Positiivsele hindele kaitstud lõputööd ning lõputööde osaks olevad multimeediafailid avaldatakse elektroonselt Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace. Kui lõputöö avaldamisele on seatud tähtajaline piirang, avaldatakse lõputöö digitaalarhiivis pärast piirangu lõppemist.

10.2 Kui lõputöö avalik kaitsmine ja/või elektroonne avaldamine ei ole teistele isikutele kuuluvate autori varaliste õiguste, isikuandmete kaitse seaduse, riigi- või ärisaladuse või muu salastatud teabe tõttu võimalik, esitab autor oma õppekava õppekorralduspetsialistile 14 päeva enne lõputöö (eel)kaitsmisele esitamist põhjendatud taotluse lõputöö kaitsmise kinniseks kuulutamiseks ja/või lõputöö avaldamisele piirangute kehtestamiseks koos puudutatud isiku(te) kinnitusega (nt äriühingu poolne kinnitus, et lõputöö sisaldab ärisaladust).

10.3 Piirangud kehtestab õppeprodekaan vastava korraldusega instituudi õppetöö alal asejuhataja ettepanekul.

11. **Lõputööde korduskaitsmine**

11.1 Kaitsmisel negatiivse tulemuse saamise korral on võimalik üks korduskaitsmine.

11.2 Korduskaitsmiseks peab üliõpilane kaitsmiskomisjoni ja juhendaja soovituste alusel olemasolevat lõputööd täiendama või kirjutama lõputöö uuel teemal. Sama lõputöö korduskaitsmise õigust ei ole juhul, kui üliõpilane on lõputöö kaitsnud negatiivsele hindele akadeemilise petturluse tõttu.

11.3 Uuel teemal lõputöö kirjutamisel tuleb uuesti järgida kõiki eelnimetatud reegleid, sh teema ja lõputöö kavandi eelnev kinnitamine programmijuhi poolt ning juhendaja määramine instituudi juhataja korraldusega.

11.4 Lõputöö korduskaitsmine toimub instituudi juhataja korraldusega kinnitatud lõputööde kaitsmise kuupäevadel vastavalt lõputööde kaitsmise korrale.

TARTU ÜLIKOOL
Johan Skytte poliitika-
uuringute instituut

LISA 1. KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMISE NÕUDED

Selle juhendi eesmärk on anda ülevaade Johan Skytte poliitikauuringute instituudi kirjalike tööde koostamise nõuetest. Need nõuded kehtivad kõikidele kirjalikele töödele juhul, kui ainekursuse raames ei ole kehtestatud täpsemaid nõudeid. Samuti tuleb nende nõuete järgi vormistada bakalaureuse- või magistritöö.

Sisukord

Tehnilised vormistusnõuded . . . 1
Keelekasutus . . . 2
Õigekiri . . . 2
Lühendite kasutamine . . . 3
Arvude esitamine tekstis . . . 3
Viitamine . . . 3
Kasutatud allikate loetelu . . . 5
Tabelid, joonised ja valemid . . . 5
Lõputöö maht . . . 5
Lõputöö kohustuslikud elemendid ja struktuur . . . 6
Näidis 1a. Kirjaliku töö tiitellehe näidis . . . 8
Näidis 1b. Lõputöö tiitellehe näidis . . . 9
Näidis 1c. Autorsuse deklaratsioon . . . 10
Näidis 1d. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks . . . 11
Näidis 1e. Lihtlitsents (piirangutega) lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks . . . 12

Tehnilised vormistusnõuded

- Kõik kirjalikud tööd esitatakse A4 formaadis, elektroonilisel kujul või paberil.
- Õppeainete raames tehtud kirjalikud tööd võib paberil esitada kahepoolsena, kui õppejõud ei ole kehtestanud muid vormistusreegleid.
- Bakalaureuse- ja magistritöö peab esitama tiitellehega (vt Näidis 1b). Pikemad uurimistööd (alates 10 leheküljest) ainekursuste raames on samuti soovitatav esitada tiitellehega (vt Näidis 1a).
- Töö vormistatakse tavaliselt 1,5 reavahega, kirja suurusega 12 punkti ning kirjatüübis Times New Roman. Joonealustes viidetes peab kasutama kirja suurust 10.
- Lehekülgede veeriste puhul kasutatakse Wordi programmi tavalisi veeriseid (igast küljest 2,54 cm).
- Teksti joondus peab olema läbivalt ühetaoline (nt rööpjoondus või vasakjoondus).

- Bakalaureuse- ja magistritöö esitatakse elektroonilisel kujul PDF-vormingus.

Keelekasutus

Kõikides kirjalikes töödes on oluline jälgida töö keelelist ja stiililist korrektsust. Keelekasutus peab olema teaduslik. Slängi kasutamine, ajakirjanduslikud, populistlikud, käibe- ja ka poeetilised fraasid on uurimistöös sobimatud, kui selline keelekasutus ei ole töö uurimisobjekt. Samuti tuleb vältida emotsionaalsete omadussõnade tarvitamist nähtuste või protsesside iseloomustamisel.

Võõrkeele mõju oma tekstile tuleb piirata ja teksti ei tohi üle koormata ebavajalike võõrsõnadega. Kui on olemas sobilik eestikeelne sõna, siis tuleb kasutada seda. Võõrkeelest tõlkimisel tuleb lähtuda lause mõttest, selmet võõrkeelset lausestruktuuri üle kanda töös kasutatavasse keelde.

Ära kasuta emotsionaalset keelt!

"rahvusvaheliste suhete olukord oli lausa suurepärane"

"konflikt keris üles maru kiiresti"

Kui töös kasutatakse termineid, mis on võetud võõrkeelest, siis on soovitatav eelistada varasemates allikates kasutatud tõlkeid. Kui varem kasutatud terminit peetakse sobimatuks ja pakutakse välja uus, tuleb seda argumenteeritult põhjendada (nt joonealuses märkuses). Juhul kui võõrkeelsele terminile adekvaatset vastet ei leidu või kaheldakse oma valikus, on soovitatav tõlgitud vaste järel sulgudes lisada ka vastav võõrkeelne termin. Üle võetud võõrkeelsed terminid, mida kirjutatakse ja hääldatakse võõrkeelsetena, tuleb kirjutada kursiivkirjas. Kõikidest kasutusele võetud terminitest ja sümbolitest tuleb kogu töö ulatuses kinni pidada.

Kõneviis ja -vorm, milles töö kirjutatakse, peavad olema ühtsed kogu töö ulatuses (nt "mina uurisin" või "töös uuriti"). Eelistama peab kindla kõneviisi kasutamist, sest ebamääraste tegusõnade (näiteks "püütakse uurida", "katsutakse vastata", "tundub põhjustavat") kasutamine viitab sellele, et autor ei ole oma seisukohtade õigsuses kindel.

Õigekiri

Kirjatöödes ei tohi teha õigekirjavigu. Kirjavigade vältimiseks tuleb tekst enne esitamist üle kontrollida õigekirjakorrektoriga. Võõrsõnade ja vähekasutatavate mõistete õigekirja on soovitatav kontrollida vastava keele sõnaraamatu abil. Kui töö kirjutatakse inglise keeles, siis tuleb jälgida, et kogu teksti ulatuses kasutatakse kas ameerika või briti inglise keele kirjaviisi. Oluline on ka jälgida seda, et eestikeelses tekstis kasutatakse üldlevinud nimede eestindamisi, seda nii isiku-, grupi- kui kohanimede puhul.

Soovituslikud keelenõuannete allikad

- Eesti Keele Instituut (EKI)
- EKI keelenõuanne
- Keeleveeb
- Eesti märksõnastik
- EKI kohanimede andmebaas

Vale

- Charlemagne
- Paavst John Paul II
- Nikita Khrushchev

Õige

- Karl Suur
- Paavst Johannes Paulus II
- Nikita Hruštšov (originaalis: *Никита Хрущёв*)

Eestindatud nimekuju on olemas paljudel isikutel. Iseäranis tähelepanelik tasub aga olla nimedega,

mis on üle kantud mitte-ladina tähestikest. Ka rahvus- või religioossete kogukondade puhul tuleb tähelepanu pöörata eestikeelsele kirjapildile.

Soovitus

- Lihtne on kontrollida eestikeelset nimekuju Vikipeedia kaudu.
- Kui oled võõrkeelsel leheküljel, kasuta funktsiooni "Vikipeedia teistes keeltes", nägemaks, kas vastava isiku, grupi, koha või nähtuse kohta on olemas ka eestikeelne lehekülg.
- NB! Vikipeedia ei ole täiuslik - mõningate lehekülgede eestikeelseid tõlkeid ei ole, kuigi eestikeelne terminoloogia on olemas, ja kohati pakub Vikipeedia terminoloogiat, mis ei ole siiski laiemalt kasutusel.

Lühendite kasutamine

Lühendi esmasel kasutamisel tuleb see defineerida täieliku kirjapildi kaudu.

Näide

- Riigi teataja (RT)
- Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO)
- Maailma Terviseorganisatsioon (WHO *World Health Organisation*)

Kui lühend on juba eelnevalt töös defineeritud, siis täielikku kirjapilti enam teistkordselt välja tooma ei pea. Kui lühendeid kasutatakse töös rohkesti, on soovitatav tööle lisada kasutatud lühendite nimekiri koos täisnime kirjapildiga.

Arvude esitamine tekstis

Ühekohalised arvud on soovitatav kirjutada sõnadega, ülejäänud arvud numbritega, nt "kaks punkti", "kaheksa tööpäeva", "27 liikmesriiki". Kui aga ühekohalisele arvule järgneb mõõtühik või tähis, siis kirjutatakse see numbriga, nt "3 cm", "8%" jne. Aastad tuleb märkida arvuliselt, mitte "eelmisel aastal" või "käesoleval aastal". Nii tekstis kui tabelites tuleks loobuda rohkema kui 3–4 tüvenumbriga arvude kasutamisest. Suurte arvude korral on soovitatav kasutada kombineeritud kirjutusviisi, mille puhul arv on märgitud numbritega ja suurusjärk sõnadega, nt "1,42 milj elanikku". Kümnendmurru täis- ja murdosa vahele pannakse eesti keeles koma, inglise keeles punkt (nt eesti keeles: 4,3 km, inglise keeles: 4.3 km).

Viitamine

Kirjatööd peavad olema kooskõlas üldiste akadeemiliste tavade ja eetiliste nõudmistega. Intellektuaalse varguse juhtumeid käsitletakse vastavalt akadeemilise petturluse juhtumite menetlemise korrale sotsiaalteaduste valdkonnas.

Kõik teistelt autoritelt, sh üliõpilase enda varasematest kirjalikest tekstidest pärinevad seisukohad ja töös kasutatavad faktilised/statistilised andmestikud, k.a ajalehtedest, internetist ja suulistest ettekannetest pärinev info, peavad olema korrektselt viidatud. Ülikoolis tehtavates kirjatöödes, eelkõige lõputöös, ei ole soovitatav kasutada madala akadeemilise tasemega allikaid (nt

Enimkasutatud viitamissüsteemid

- APA stiil (sotsiaalteadustes levinuim viitamissüsteem)
- Chicago stiil
- Harvardi stiil
- MHRA stiil (joonealune viitamine)

gümnaasiumiõpikud, blogid jne), v.a juhul, kui need on uurimisobjektiks. Samuti ei kvalifitseeru allikana Vikipeedia, muu entsüklopeedia või sõnaraamat.

Tsitaat

- vastab originaalile sõnastuse, ortograafia, kirjavahemärkide ja eristuskirjade osas
- tõlgituna võimalikult originaalilähedane (tsitaadi mõtte, mitte sõnastuse tähenduses), vajaduse korral esitatakse originaalsõnastus joonealuse märkusena
- varasema tõlke korral kasutada olemasolevat tõlget (v.a kui varasem tõlge on ebakorrektne)
- eristub muust tekstist (nt "jutumärkidega eraldatud" või *kaldkirjas*)
- tsitaadi lõppu järgneb koheselt viide, isegi kui see on lause keskel
- kui mingi originaalteksti osa jääb välja, siis märgitakse see nii (. . .)
- kui originaaltekstile lisada omapoolne täiendus, siis [täiendus esitada nurksulgudes]
- pikem tsitaat (eesti keeles üle kolme rea ja inglise keeles üle 40 sõna) on omaette lõiguna ja vormistatud Wordi tsitaadi laadis

Refereering

- teise autori mõtte edastamine vabas vormis autori omas sõnastuses
- refereering ei eristu ülejäänud tekstist, vaid on selle tavapärane osa
- refereeringu lõpus on vaja lisada viide allikale või autorile, võimaluse korral leheküljelise täpsusega

Kõigile kasutatud kirjanduse loetelus ära toodud allikatele peab olema tekstis või joonealustes viidatud. Viide vormistatakse lehekülje täpsusega, kui tsiteeritakse või refereeritakse konkreetseid andmeid, ideed või lauset. Kogu artiklile, raamatule või raamatu peatükile viidatakse juhul, kui viite aluseks on teos või teose argument tervikuna.

Viitamiseks on mitmeid erinevaid võimalusi ja autor võib valida, millist viitamisstiili soovib kasutada. On lubatud nii tekstisisene kui joonealune viitamine, ent on oluline, et kogu töö ulatuses kasutataks sama stiili.

Vaata lisaks ülikooli materjale selle kohta, mis on plagiaat ja kuidas seda vältida. Pea meeles, et plagiaat ehk loomevargus on akadeemilises maailmas üks tõsisemaid võimalikke rikkumisi, millel on karmid tagajärjed.

Ära kunagi tee järgnevat

- Minimaalsete muudatustega originaalteksti esitamine refereeringuna või autori enda tekstina (nt üksikute sõnade väljajätmine või nende asendamine sünonüümidega).
- Terve lõik koosneb refereeringust, mis pärineb ühest allikast, lisamata oma mõtteid.
- Refereering moodustab terve alapunkti või alapeatüki.
- Liialt pikad tsitaadid (nt mitu lõiku on esitatud tsitaadina).

Kasutatud allikate loetelu

Kasutatud kirjanduse loetelu hõlmab ainult töö koostamisel kasutatud ja viidatud allikaid. Andmeid teoste kohta saadakse nende tiitellehelt ja/või selle pöördelt. Teosed loetletakse autorite perekonnanimede tähestikulises järjekorras, autori(te) nime(de) puudumisel väljaandva organisatsiooni või pealkirja esimese sõna järgi. Kui autoreid on mitu, siis esitatakse nimed tiitellehel esinevas järjekorras. Esmalt tuuakse välja ladinatähestikuline (nii eesti- kui võõrkeelne) ja seejärel kirjandus, mis on kirjutatud mõnes muus tähestikus (nt kirillitsa, araabia tähestik). Kasutatud allikate loetelu võib olla nummerdatud.

Tabelid, joonised ja valemid

Kõik tekstis esinevad tabelid ja joonised nummerdatakse araabia numbritega, kas kogu töö ulatuses (lihtnumeratsioon) või üksikute peatükkide ulatuses (liitnumeratsioon).

Näide

- Lihtnumeratsioon: Tabel 1, Tabel 2 jne
- Liitnumeratsioon: Tabel 3.4 (kolmanda peatüki neljas tabel), Tabel 3.5 jne

Joonise alla kuuluvad kõik töös sisalduvad illustratsioonid, olgu need diagrammid, graafikud, geograafilised kaardid, joonistused, skeemid või fotod. Tabeli või joonise järjekorranumber kirjutatakse pealkirja ette ja eraldatakse sellest punktiga (nt Tabel 1. Riigikogu valimised 1992-2019). Pealkiri paigutatakse tabeli puhul selle kohale, joonise puhul aga selle alla. Tabeli või joonise allikaviide lisatakse enamasti tabeli või joonise alla. Igale tabelile ja joonisele tuleb töö tekstis viidata.

Valemi näide

Erakondade tingarvu arvutatakse järgmise valemi järgi:

$$N = \frac{1}{\sum_{i=1}^{n} s_i}$$

kus

- N – erakondade tingarv;
- s – erakonna parlamendikohtade/ häälte osakaal;
- n – erakondade arv.

Valemid eraldatakse muust tekstist kirjavahemärkidega, mis vastavad üldistele eesti keele reeglitele (või vastava võõrkeele keelereeglitele, kui töö koostatakse mõnes muus keeles). Kõik märgid, arvud ja tähed tuleb paigutada valemis korrektselt ning kooskõlas valemi sisuga. Valemid sisestatakse Wordi võrrandi lisamise funktsiooni kaudu. Kogu töö ulatuses tuleb järgida valemite ühtset kirjutusviisi. Üksikud sümbolid ja lihtsad matemaatilised avaldised esitatakse reeglina teksti sees, omaette reale viimata. Valemites ei tooda ära mõõtühikuid, need esitatakse valemites kasutatud sümbolite seletustes. Valemi sümbolite seletus algab sõnaga „kus“ (ilma järgneva koolonita) ning seletused kirjutatakse ülevaatlikkuse huvides üksteise alla.

Lõputöö maht

Bakalaureusetöö maht on 8 000-12 000 sõna (orienteeruvalt 25-30 lehekülge, kuid mitte rohkem kui 40 lehekülge). Magistritöö pikkus on 20 000 kuni 25 000 sõna, kuid mitte üle 30 000 sõna (orienteeruvalt 50-60 lehekülge, kuid mitte rohkem kui 100 lehekülge). Sõnade piirmäär puudutab

põhiteksti ning ei hõlma tiitellehte, annotatsiooni, sisukorda, kasutatud kirjanduse loetelu ega lisasid.

Lõputöö kohustuslikud elemendid ja struktuur

Selles alaosas on välja toodud lõputöö üldine struktuur ja sinna juurde käivad kohustuslikud elemendid. Need on esitatud selles järjekorras nagu need lõputöös peavad olema.

Tiitelleht

- Kõikidel lõputöödel peab olema korrektselt vormistatud tiitelleht.
- Vt näidis 1b (kõik näidisel olevad elemendid peavad olema lisatud).
- Tiitellehte arvestatakse lehekülgede nummerdamisel, kuid sellele leheküljenumbrit ei märgita.

Autorsuse deklaratsioon

- Koheselt pärast tiitellehte, kus autor kinnitab, et töös ei esine plagiaati ja kinnitab töö mahu (sõnades).
- Selles kinnitab autor, et on töö iseseisvalt koostanud ja teiste autorite töödele korrektselt viidanud.
- Vaata Näidis 1c.

Annotatsioon (ingl. k. *Abstract*)

- Lühike ülevaade, mida uuriti ja mis on töö peamine tulemus.
- Maht orienteeruvalt pool lehekülge.
- Eestikeelse lõputöö puhul on ülimalt soovitav lisada ka ingliskeelne annotatsioon.

Sisukord

- Kõik töö peatükid ja alapeatükid täpses vastavuses töös toodud pealkirjade ja leheküljenumbritega, millelt vastav alljaotus algab.
- Peatükid ja alapeatükid eristatakse järjenumbritega (Nt 1.; 1.1.; 1.1.2.).
- Soovitav on kasutada Wordi automaatset sisukorra funktsiooni.

Lühendite loetelu

- See ei ole kohustuslik, kui töös ei kasutata rohkelt erinevaid lühendeid.
- Lühendite kasutamise kohta vt eespool Lühendite kasutamine.

Sissejuhatus

- Tutvustab töö teemat ja aitab lugejal mõista järgnevat teksti.
- Sissejuhatus koosneb kohustuslikest elementidest (vt Lisa 2 punkt Sissejuhatus).
- Kuni 5% töö üldmahust.

Lõputöö põhiosa

- Koosneb erinevatest peatükkidest: nt teoreetiline raamistik, metoodika, juhtumi tausta tutvustus, analüüs, sh tulemuste interpreteerimine (analüüs võib jaguneda mitmeks peatükiks).
- Peatükid jagunevad omakorda alapeatükkideks, kuid tasub vältida teksti liigset liigendamist.
- Liigendamisel on soovituslik sügavaim tasand kolmas tasand (nt 1.1.1. ja 1.1.2.).
- Peatükki alustatakse uuelt leheküljelt, alapeatükk jätkub samalt leheküljelt.
- Peatükid ja alapeatükid võiksid olla enam-vähem proportsionaalsed, alapeatükk peab olema vähemalt üle ühe lehekülje pikk.
- Teksti põhiosa koosneb lõikudest, mis omakorda sisaldab ühte mõtet/argumenti (umbes 5-6 lauset).
- Väldi lõike, mis koosnevad ühest-kahest lausest või ulatuvad üle kogu lehekülje.

Kokkuvõte

- Annab tervikliku ülevaate, millest antud töös kirjutati.
- Kokkuvõte koosneb kohustuslikest elementidest (vt Lisa 2 punkt Kokkuvõte).
- Kuni 5% töö üldmahust.

Kasutatud kirjandus

- Töös viidatud allikad tähestikulises järjekorras.
- Vt Lisa 1 punkt Kasutatud allikate loetelu.

Lisad

- Lisadesse tuleb paigutada need arvandmed ja muud materjalid, mis on vajalikud probleemi lahendamiseks, kuid mille esitamiseks tekstis pole otsest vajadust.
- Kui uurimistöö käigus tehti küsitlusi või intervjuusid, siis lisadesse tuleb panna küsimused ja intervjueeritavate nimekiri, mida võib vajadusel anonümiseerida.
- Lisadele tuleb töös kindlasti viidata, väldi tööga nõrgalt seotud lisade esitamist.
- Lisad tuleb nummerdada töös viitamise järjekorra alusel (näiteks Lisa 7).
- Lisa number tuleb pealkirja kohale lehekülje paremasse ülaserva, kui lisa läheb mitmele leheküljele, siis tuleb see uuel lehel samas kohas märgistada (näiteks Lisa 7 järg).

Lihtlitsents

- Lihtlitsentsi annab ülikoolile loa lõputöö reprodutseerimiseks säilitamise eesmärgil ja/või elektroonseks avaldamiseks.
- Kui lõputöö avaldamisele on dekaani korraldusega kehtestatud tähtajaline piirang, lubab autor ülikoolil lõputöö elektroonselt avaldada pärast piirangu lõppemist.
- Lihtlitsents tuleb esitada ühes failis elektroonse lõputööga (PDF-vormingus) ja see on eelduseks autori kaitsmisele lubamisel.
- Lihtlitsentsi ei pea allkirjastama, nõusolek võib asuda lõputöö lõpus.
- Vaata lihtlitsents Näidis 1d ja piirangutega lihtlitsents Näidis 1e.

Näidis 1a. Kirjaliku töö tiitellehe näidis

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Referaat / Essee / Uurimistöö

Ivar Kukk

Kuidas Eestis elada?

Kursus: SORG.00.362 Eesti roll EL ajaloos

Õppejõud: Peeter Vaim, PhD

Tartu 2021

Näidis 1b. Lõputöö tiitellehe näidis

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Jaan Lepp

EESTI KOHT EUROOPA ÜHISES JULGEOLEKU- JA KAITSEPOLIITIKAS

Bakalaureusetöö / Magistritöö

Juhendaja: Mart Kask, PhD

Tartu 2021

Näidis 1c. Autorsuse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv:

Nimi, kuupäev

Näidis 1d. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ ,
(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

   _____ ,
   (lõputöö pealkiri)

   mille juhendaja(d) on _____ ,
   (juhendaja nimi)

   reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

autori nimi
pp.kk.aaaa

Näidis 1e. Lihtlitsents (piirangutega) lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ ,
(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

   _____ ,
   (lõputöö pealkiri)

   mille juhendaja(d) on _____ ,
   (juhendaja nimi)

   reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, alates ***pp.kk.aaaa*** kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

autori nimi
pp.kk.aaaa

TARTU ÜLIKOOL
Johan Skytte poliitika-
uuringute instituut

LISA 2. LÕPUTÖÖDE KOOSTAMISE JUHEND JA HINDAMISKRITEERIUMID

Käesolev juhend on täienduseks Johan Skytte poliitikauuringute instituudi lõputöö, kaitsmiskomisjoni koosseisu moodustamise ja retsensendi määramise ning kaitsmise ja korduskaitsmise korrale. Selle juhendi eesmärk on anda üliõpilastele ülevaade lõputöö koostamise protsessist, uurimisprotsessi osistest ja nende omavahelistest seostest. Lisaks sellele toob juhend välja nõuded, millele lõputöö peab vastama, ja lõputöö hindamiskriteeriumid. Lõputööde vormistamisel peab lähtuma samadest vormistusnõuetest, mis kehtivad kõigile kirjalikele töödele (Vt Lisa 1 – kirjalike tööde vormistamise nõuded).

Sisukord

Mis on lõputöö? . . . 1
Erinevus bakalaureuse- ja magistritöö vahel . . . 2
Uurimistöö tüüp . . . 3
Lõputöö õpiväljundid . . . 3
Lõputöö kirjutamise protsess . . . 3
Uurimistöö lähtekohad . . . 3
Kirjanduse valik ja läbitöötamine . . . 5
Lõputöö kavand . . . 6
Ettevalmistus lõputöö kirjutamiseks ja andmete kogumine . . . 7
Lõputöö kirjutamine . . . 8
Sissejuhatus . . . 8
Sisuline osa . . . 9
Kokkuvõte . . . 11
Lõputöö kaitsmine ja hindamine . . . 12
Lõputöö hindamiskriteeriumid . . . 13

Mis on lõputöö?

Lõputöö (kui ei ole täpsustatud, siis kehtib alljärgnevas tekstis nii bakalaureuse- kui ka magistritöö kohta) on vastavalt kirjalike tööde vormistamise nõuetele (Lisa 1) koostatud uurimistöö, mille üliõpilane sooritab iseseisvalt, lähtudes sealjuures juhendaja soovitustest. Lõputöös demonstreerib üliõpilane oma:

- teoreetilisi ning praktilisi teadmisi,
- oskust valida uurimistööks sobilikku metoodikat (ingl. k. *methodology*),
- oskust kasutada erialakirjandust,
- suutlikkust koguda uut empiirilist materjali või andmeid,

- võimekust iseseisvalt analüüsida andmeid, lähtudes asjakohasest teoreetilisest või kontseptuaalsest raamistikust,
- oskust põhjendada oma seisukohti,
- oskust väljendada oma mõtteid selgelt kirjalikus formaadis.

Igas lõputöös peab olema selgesti nähtav üliõpilase isiklik panus uurimisprobleemi käsitlemisel. Panus võib varieeruda sõltuvalt õppetasemest (bakalaureuse- või magistriõpe) ja uurimuse tüübist, kuid töö peab olema originaalse väljundiga. Näiteks võib üliõpilase panus avalduda:

- erinevate autorite arvamuste vastandamises ja võrdlemises koos omapoolse seisukoha ja hinnangu esitamisega;
- järelduste või rakenduslike ettepanekute tegemises läbitöötatud materjalidele tuginedes;
- mingi teooria või mudeli kasutamisvõimaluste hindamises konkreetsetes tingimustes või konkreetsete andmete alusel.

On väga oluline, et üliõpilane ei piirduks probleemi analüüsimisel ainult ühe või mõne autori seisukohtade refereerimise, kritiseerimise või kiitmisega, vaid hindaks argumentide kinnituseks esitatud empiirilist tõendusmaterjali ja tooks välja võimalikke (nii teiste autorite kui omapoolseid) vastuargumente. Seega ei ole lõputöö teiste autorite seisukohtade refereering ega isiklikel tähelepanekutel ja põhjendamata hinnangutel põhinev essee.

Erinevus bakalaureuse- ja magistritöö vahel

Kuigi üldine lähenemine lõputööle on sarnane nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes, siis lähtudes erinevast töömahust ja õppetasemel omandatud oskustest on ootused nendele töödele siiski erinevad.

Bakalaureusetöö

- Töömaht: 6 EAP; 8 000 kuni 12 000 sõna.
- Üliõpilane demonstreerib, et oskab järgida ja kasutada teadusliku uurimistöö tegemise loogikat.
- Teoreetiline osa on proportsionaalselt väiksem (umbes 15-20% lõputööst) ja demonstreerib üliõpilase arusaama sellest, millisesse laiemasse konteksti tema uurimus kuulub.
- Uurimuses loodud uus teadmine on andmete analüüsile tuginev iseseisev järelduste tegemine.

Magistritöö

- Töömaht: 30 EAP; 20 000 kuni 25 000 sõna.
- Üliõpilane demonstreerib, et oskab iseseisvalt läbi viia terviklikku teaduslikku uurimisprotsessi. Väga heal tasemel magistritöö baasilt saab avaldada teadusartikli.
- Teoreetiline osa on proportsionaalselt suurem (umbes 30% lõputööst) ja üliõpilane sünteesib olemasoleva teoreetilise kirjanduse baasilt töö keskse argumendi.
- Uurimuses loodud uus teadmine on:
  - originaalne keskne argument, mis on loodud tuginedes teoreetilisele kirjandusele;
  - VÕI originaalne uurimismetoodika;
  - VÕI iseseisvalt kujundatud empiiriline teadmine.

Uurimistöö tüüp

Kõik lõputööd peaksid aitama luua uusi teadmisi ning selle saavutamiseks on erinevaid viise. Erinevat tüüpi uurimused võimaldavad erineva lähenemisega lõputöid. Näiteks teoreetilised, empiirilised, poliitikaanalüüsid jt. Valitud uurimistüüpi tuleb arusaadavalt kirjeldada ja selgitada ning see peab olema kooskõlas uuringu eesmärkide, metoodika (ingl. k. *methodology*) ja töö ülesehitusega – st uurimistöö eesmärk, uurimisobjektid, analüüsiühikud ja uurimise ajaline raamistik peavad olema omavahel kooskõlas.

Lõputöö võib olla nii teadusliku kui rakendusliku suunaga ning peab sisaldama teoreetilist ja analüütilist komponenti. Nii teadusliku kui rakendusliku suunaga töö esimeses osas tuuakse välja uurimisprobleemi teoreetilised käsitlused või üldised seaduspärasused. Töö järgnevates osades rakendatakse neid käsitlusi/seaduspärasusi konkreetse probleemi uurimiseks. Rakendusliku suunaga töö keskendub mingile praktilisele probleemile teatud valdkonnas.

Lõputöö õpiväljundid

Lõputöö kaitsnud üliõpilane:

- püstitab iseseisvalt uurimisprobleemi, -eesmärgi ja -küsimuse, toob välja nende põhjendused ning valib neile sobivad teoreetilised käsitlused ja metoodika;
- otsib iseseisvalt sobivaid empiirilisi andmeid ning teoreetilisi allikaid ja kasutab neid oma uurimuses,
- rakendab uurimismetoodikat eesmärgipäraselt, lähtudes teaduseetika põhimõtetest;
- esitab oma uurimistulemusi süsteemselt ja mõistetavalt ning kooskõlas töö eelneva arutluskäiguga;
- tugineb oma hinnangutes ja järeldustes uurimistulemustele, analüüsis argumenteerib ja järeldab arusaadavalt ja loogiliselt;
- ehitab uurimistöö üles loogiliselt, moodustades ühtse terviku;
- vormistab uurimistöö nõuetekohaselt;
- selgitab ja kaitseb oma uurimistöö tulemusi ning vastab uurimistööga seotud küsimustele kaitsmiskomisjoni ees.

Lõputöö kirjutamise protsess

Lõputöö kirjutamine on pikaajaline protsess, millega üliõpilane alustab hiljemalt oma õpingute viimasel aastal. Selle protsessi edukaks läbimiseks tuleb hästi läbi mõelda oma uurimistöö sammud ning konsulteerida juhendajaga, kes annab üliõpilasele erinevates etappides konstruktiivset tagasisidet. Siiski on oluline meeles pidada, et lõputöö kirjutamine on üliõpilase iseseisev uurimistöö, mistõttu protsessis hakkama saamine on üliõpilase enda vastutus. Selleks, et see protsess kulgeks sujuvalt, annab alljärgnev juhend samm-sammult ülevaate, mida erinevates etappides tuleb teha.

Uurimistöö lähtekohad

Lõputöö kirjutamise protsess algab üliõpilase **uurimishuvi määratlemisega**. Lähtudes uurimishuvist konsulteerib üliõpilane instituudi akadeemiliste töötajatega, et täpsustada oma uurimisteemat.

Instituudi kodulehel on võimalik tutvuda sellega, millistel teemadel instituudi töötajad juhendamist pakuvad. Lõputöö juhendaja leidmiseks võib pöörduda ka programmijuhi poole, kes aitab vajadusel kaasa õigete kontaktide leidmisele. Kontakti juhendajaga loob siiski üliõpilane ise.

Koostöös juhendajaga sõnastab üliõpilane oma **uurimisteema**. Soovitatav on valida selline teema, mille kohta on piisavalt erialast kirjandust ning uurimiseks vajaminevaid andmeid. Samas eelnevalt väga põhjalikult käsitletud teemad, mille kohta ei ole midagi uut lisada, lõputööks ei sobi.

Uurimisteema ei tohi olla liialt laialivalguv. Teema on liiga lai, kui lõputöö mahus ei ole võimalik jõuda põhjendatud ja teaduslikult argumenteeritud järeldusteni. Sellisel juhul on vaja teemat kitsendada.

Samuti peab üliõpilane hindama, kas teema uurimine on talle jõukohane ülesanne. Lõputöö teema jõukohasuse hindamiseks tuleb silmas pidada:

- oma teadmisi/pädevusi ja oskusi (nt meetodi valdamine, keeleoskus jt)
- uurimistöö mahukust (nt kui uurimuse läbiviimiseks on vaja suuremahulist arvamusuuringut, siis see on liialt mahukas)
- vajaminevate andmete kättesaadavust (nt andmed on salastatud, puudub sobilik andmebaas vms).

Kui uurimisteema on piiritletud, on järgmiseks sammuks **uurimisprobleemi sõnastamine**. Probleemi püstitamiseks tuleb leida uurimisteemas midagi sellist, mis on ebaselge, vastuoluline või mis käitub/toimib vastupidi teoreetilistele ootustele. Seega on uurimisprobleem miski, mis vajab seletust või põhjendust. Selle probleemi lahendamisega uurimistöö tegelebki. Teisisõnu, kui uurimisteema on suur väli, mis uurija ees seisab, siis uurimisprobleem osutab konkreetselt kohale, mis sellel väljal on segadusttekitav või arusaamatu.

Loe uurimisprobleemi kohta täpsemalt C. Day ja K. L. Koivu artiklist (2019).

Uurimisprobleem on iga uurimistöö lähtekohaks, millest kasvavad välja uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimus(ed). **Lõputöö eesmärk** ütleb, mis on selle töö ambitsioon ning mida autor soovib saavutada. Töö eesmärk tuleb piiritleda võimalikult konkreetselt. Põhjalik uurimus kitsas valdkonnas on reeglina veenvam ja tulemusrikkam kui laialivalguv arutelu liiga ulatusliku või ebaselgelt formuleeritud probleemi üle. Uurimistööl on üks selge eesmärk, mis võib koosneda mitmest alaosast. Tuginedes sellele, mis on uurimisprobleem, võib eesmärgiks olla:

- ***vastuolu seletamine*** – selles uurimuses otsitakse vastust küsimusele, miks antud nähtus eksisteerib;
- ***tõestada või ümber lükata eelnev teadmine*** – see uurimus otsib tõendeid, et varasemalt püstitatud hüpoteese kinnitada või kummutada;
- ***süstematiseerida olemasolev teadmine*** – see uurimus võib keskenduda kas korrapärasuse leidmisele olemasolevates andmetes või pakkuda omalt poolt välja nähtuste kategoriseerimise viisi;
- ***kaardistada tundmatu*** – see uurimus tegeleb nähtusega, mida ei ole varasemalt uuritud, mistõttu on vaja seda kirjeldada, et aru saada, millega on tegu;
- ***teooria/meetodi testimine*** – see uurimus tuleb välja uue seletusega, mida kontrollida, või leiab parema meetodi, et varasemalt uuritud andmeid tõlgendada.

Üliõpilane otsustab, mis on tema lõputöö eesmärgiks ning see määrab ka ära, mis on selle uurimistöö tüüp (vt. Uurimistöö tüüp).

Lõputöö selgrooks on **uurimisküsimus**, millele uurimistöö käigus tuleb anda teaduslikult põhjendatud vastus. Uurimisküsimus tuleneb otseselt uurimisprobleemist. Uurimisküsimus aitab seda probleemi lahendada läbi selle, et uurimistöö annab küsimusele vastuse. See vastus on lahenduseks kogu uurimisprobleemile või võimaldab seda probleemi osaliselt lahendada. Lõputöös on üks keskne uurimisküsimus, millel võib omakorda olla alaküsimusi, mis aitavad samm-sammult liikuda põhiküsimuse vastamiseni.

Uurimisküsimuse seos eesmärgiga

- **"Miks" küsimus** – aitab luua teadmist, mis seletab
- **"Kuidas" või "milline" küsimus** – aitavad kaardistada või kirjeldada nähtust/uurimisobjekti

Uurimisküsimuse sõnastamisel tuleb arvesse võtta uurimistöö eesmärke ehk mida antud tööga soovitakse saavutada. Keskse uurimisküsimusena tuleb vältida küsimusi, mis algavad sõnaga **"kas"**. Sellised uurimisküsimused saab vastata lihtsalt jah- või ei-vastusena ning need on väheinformatiivsed. Mõni alaküsimus võib siiski olla kas-küsimus.

Kirjanduse valik ja läbitöötamine

Uurimuse läbiviimiseks tuleb esmalt tutvuda olulisima teemakohase teadusliku kirjandusega, mis annab üliõpilasele arusaama sellest:

- kuidas sarnast teemat on varasemalt uuritud;
- milliseid põhitermineid ja teoreetilisi käsitlusi on kasutatud;
- mida antud teema kohta on varem leitud.

See aitab teha informeeritud järelduse, kuidas uuritavat nähtust enda uurimistöös käsitleda. Erialase kirjandusega tuleb töötada nii lõputöö kavandi koostamisel kui ka lõputöö kirjutamisel. Lõputöö koostamiseks vajaliku kirjanduse leidmine, läbitöötamine ja analüüsimine on üliõpilase iseseisev ülesanne.

Kirjandusega töötades on soovitatav silmas pidada järgmisi aspekte:

- Esialgsel tutvumisel kirjandusega tuleb pöörata tähelepanu antud temaatikaga seonduvate mõistete teadvustamisele, mis aitab saada ülevaate, millistele allikatele töö koostamisel tähelepanu pöörata.
- Lõputöös kasutatav kirjandus peab olema mitmekülgne, sisaldades erinevaid autoreid ja allikaid.
- Õpikutele, sõnaraamatutele, populaarteaduslikele või päevalehtede artiklitele võib viidata vaid erandjuhtudel.
- Peamine rõhk peab olema teaduslikel allikatel, sealhulgas uuematel rahvusvahelistel teadusartiklitel.
- Jälgida tuleb, et töös kasutatavad käsitlused ja andmed on asjakohased ega ole vananenud.
- Hea võimalus saada ülevaade erialasest kirjandusest on kas TÜ Raamatukogu andmebaasides või Google Scholaris sobilike märksõnadega otsingute tegemine. Kirjanduse läbitöötamise käigus on loetud materjalide põhjal soovitatav koostada lühikokkuvõtted, mis

sisaldavad uuritava probleemi kohta asjakohaseid ja uurimisprobleemi süvitsi käsitlevaid mõtteavaldusi, tsitaate, definitsioone, probleemiarendusi vms. Kindlasti tuleb neile lisada autori nimi ja kõik teised bibliograafilises kirjes ja viidetes nõutavad andmed. See lihtsustab kirjanduse loetelu koostamist ja viitamist. Otstarbekas on jätta neile lehtedele ruumi ka oma mõtete jaoks ning sidusmaterjalidele viitamiseks.

Lühikokkuvõtete koostamine on siiski vaid esimene samm: lõputöö ei tohi mingil juhul koosneda omavahel nõrgalt seotud referaadilõikudest. Kirjanduse läbitöötamise tulemusena peab üliõpilane olema suuteline loetud argumente ja andmeid esitama seostatud tervikuna. Allikatele viitamine ei ole eesmärk omaette, allikaid tuleb kasutada oma argumentide ja teemaarenduse toetuseks.

Viitamisprogrammid

Soovitav on kasutada erinevaid allikate ja viidete halduse programme. Näiteks:

- Zotero
- Mendeley
- JabRef

Lõputöö kavand

Lõputöö koostamise järgmine etapp on lõputöö kavand, mis esitatakse lõputöö kaitsmisele eelneva semestri keskpaigas. Kavandi pikkus on 4-5 lehekülge. Selle koostamisel peab lähtuma käesoleva juhendi nõuetest. Soovitav on ka konsulteerida õppekava kavandi juhendiga, kus võivad olla välja toodud spetsiifilisemad õppekavaga seotud nõuded.

Kavandi eesmärgiks on anda üliõpilasele tagasisidet uurimisküsimuste, teoreetilise raamistiku sobivuse, valitud uurimismeetodi(te) ja töö üldise struktuuri kohta. Lisaks sellele on kavandi esitamine selgeks ühenduslüliks semestrite jooksul läbitud ainekursustes õpitu ja lõputöö kirjutamise vahel.

Lõputöö kavand koosneb järgmistest osadest, millest igaüks tuleb kavandis selgelt eristada iseseisva lõiguna ja soovitavalt vastava alapealkirja all:

- *Töö pealkiri*, mis peab olema võimalikult lühike ja konkreetne, ent samas andma lugejale selge ettekujutuse uurimisprobleemi põhiolemusest. Samas on tegemist esialgse sõnastusega, mida võib enne töö lõplikku esitamist veel täpsustada.
- *Töö juhendaja(te) nimed*. Kavas tuleb kindlasti ära märkida töö autori nimi ja juhendaja nimi. Lõputöö kavandi alusel kinnitatakse lõputöö juhendaja(d) ka ametlikult.
- *Uurimisprobleem*, mis peab olema võimalikult täpselt piiritletud ja defineeritud. Avada tuleb probleemi olemus ja olulisus. Teisisõnu, uurimisprobleemi püstitamisel tuleb selgelt välja tuua, mis on selle teema või nähtuse puhul see, mida on vaja uurida ning miks on see vajalik.
- *Eesmärk ja uurimisküsimus*. Selgelt peavad olema välja toodud uurimisprobleemist tulenevad töö eesmärk ja uurimisküsimus, mis omakorda on kavandis selgemalt lahti seletatud.
- *Teoreetiline raamistik.* Tuleb välja tuua, millistele teoreetilistele käsitlustele ja uurimisvaldkonna erialakirjandusele tuginedes kavatsetakse uurimisprobleemi lahendada.
- *Metoodika (*ingl. k. *methodology) ja kasutatavad andmed*. Selgitatakse uurimistöö metodoloogilist lähenemist, mida kasutatakse töös püstitatud uurimisküsimusele vastamiseks, ning seda, kuidas kogutakse andmed. Tuleb ka täpsustada, millised probleemid võivad seoses andmetega tekkida (nt andmete kättesaadavus, allikate vähesus, keelebarjäär allikatega

töötamisel jms) ja kuidas kavatsetakse neid probleeme ületada. Viimaks tuleb seletada, millist analüüsimeetodit kavatsetakse andmete analüüsiks kasutada.

- *Töö struktuur*. Esitada tuleb kavandatav sisukord, võimalusel peatükkide ja alapeatükkide lõikes. Töö ülesehitus peab olema võimalikult loogiline ja arusaadav.
- *Kasutatud allikate loetelu ja kirjanduse kaardistamine*. Loetelus tuleb välja tuua kõik allikad, millele kavandi tekstis on viidatud. Teiseks tuleb lisada nende allikate loetelu, mida plaanitakse lõputöös kasutada. Kavandis toodud allikate loetelu ei ole lõplik ja seda võib töö kirjutamise käigus täiendada. Kirjanduse loetelu peab vastama lõputöö juhendis esitatavatele nõuetele (vt Lisa 1).

Näited

- **Metodoloogiline lähenemine:** kvantitatiivne;
- **Andmekogumise meetod:** avaliku arvamuse küsitluse lähteandmed (nt Eurobarometer);
- **Andmeanalüüsi meetod:** regressioonanalüüs.

- **Metodoloogiline lähenemine:** kvalitatiivne;
- **Andmekogumise meetod:** süvaintervjuud;
- **Andmeanalüüsi meetod:** kvalitatiivne sisuanalüüs.

Lõputöö kaitsmisele lubatakse ainult need üliõpilased, kelle lõputöö kavand on kinnitatud programmijuhi poolt. Kavandi hindamisel lähtutakse:

- teema ja uurimisprobleemi piiritlemise selgusest,
- eesmärgi ja uurimisküsimuse sõnastamisest,
- teoreetilise raamistiku sobivusest,
- metoodika sobivusest uurimisküsimusele vastamiseks ja uurimisprobleemi lahendamiseks,
- uurimuse struktuuri ülesehituse loogilisusest.

Ettevalmistus lõputöö kirjutamiseks ja andmete kogumine

Pärast lõputöö kavandi heakskiitmist saab üliõpilane hakata uurimust ellu viima. Esialgu on peamine rõhk tööl akadeemilise kirjandusega, et raamistada oma uurimus. Selle käigus võivad tekkida mõningased lahknevused esialgsest plaanist, mida esitati lõputöö kavandis. Kui need muudatused ei vii uurimisteema põhimõttelise muutumiseni, siis võib üliõpilane need muutused oma töösse sisse viia. Kui aga muudatused toovad kaasa kontseptuaalse muutuse uurimisprobleemis ja uurimisküsimustes, siis tuleb kaaluda kavandi uuesti esitamist. Muudatuste ulatuse hindamiseks peab üliõpilane konsulteerima oma juhendajaga.

Lõputöö keskseks osaks on andmete kogumine ja nende iseseisev analüüs. Erinevat tüüpi uurimistööd eeldavad erinevaid andmeid. Kõikvõimalike teadustööde kontekstis peaks mõistet „andmed“ käsitlema laialt. Andmed ei ole üksnes numbrid nagu seda tihti ekslikult mõistetakse, vaid igasugune informatsioon, mida oma töö käigus analüüsitakse. Mis täpselt on “andmed”, sõltub töö iseloomust ning uurimisteemast.

Vastavalt valdkonnale on “andmed” just see veel analüüsimata informatsioon, mida töö autor oma analüüsi sisendiks kasutab. See peaks olema analüüsimata selles tähenduses, et kellegi teise juba

tehtud analüüsid või järeldused ei saa enamasti olla lõputöö andmeteks. Juba tehtud analüüse tuleb käsitleda oma töö kirjanduse ülevaate või teooriaosas.

Näited andmetest

- **Tekst**, juhul kui analüüsitakse näiteks intervjuusid, stenogramme, arvamusartikleid jms.
- **Numbrid**, kui analüüsitakse avaliku arvamuse küsitlusi, majandusnäitajaid, eelarvet jms.
- **Visuaalne materjal**, juhul kui analüüsitakse visuaalseid meeme, representatsioone, audiovisuaalseid produktsioone jms.
- **Teoreetilised/filosoofilised argumendid või väited**, kui analüüsitakse poliitikateooria valdkonda kuuluvat.

Samuti tuleb arvesse võtta, mis on antud töös uurimisprobleem ning sellest tulenevad uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused. Need määravad ära, millist meetodit kasutada andmete kogumiseks ja nende analüüsimiseks. Andmed võivad olla ise kogutud (nt intervjuud), aga võib ka kasutada olemasolevaid andmestikke (nt avaliku arvamuse uuringute lähteandmed). Sõltumata sellest, kuidas andmeid saadakse, tuleb olla allikakriitiline ning andmete kogumise protsess tuleb läbipaistvalt kaardistada. Kui lõputöös kasutatakse statistilisi andmed, peavad need pärinema usaldusväärsetest allikatest (näiteks EUROSTAT, Eesti Statistikaamet, Kantar Emor vms).

Andmete kogumisel võib tekkida tõrkeid kui vajalikud andmed ei ole kättesaadavad, planeeritavad intervjueeritavad ei leia aega intervjuuks vms. Seetõttu tuleb andmete kogumisega aegsasti peale hakata, et tõrgete tekkimisel mõelda sobilikele alternatiividele. Teisalt tuleb silmas pidada, et andmeid ei kogutaks enne seda, kui puudub selge arusaam, mida täpsemalt uuritakse. Võib juhtuda, et sellisel juhul tuleb andmed hiljem uuesti korjata.

Nii andmete kogumisel kui ka nende töötlemisel tuleb lähtuda teaduseetika põhimõtetest.

Lõputöö kirjutamine

Lõputöö kirjutamine on osa lõputöö protsessist, mis on väga individuaalne. Mõni tudeng hakkab kirjutama väikeste alaosadena, millest moodustub lõpuks terviklik tekst, üpris varakult, teine töötab kõigepealt läbi suurema osa vajalikust kirjandusest, kogub andmed ja alustab kirjutamisprotsessi hiljem. Sõltumata sellest, millist tööstiili rakendada, tuleb lõputöö kirjutamisel lähtuda selgest loogilisest ülesehitusest, mis võtab arvesse uurimistöö tüüpi. Lõputöö kohustuslikud elemendid on välja toodud Lisa 1 punktis “Lõputöö kohustuslikud elemendid ja struktuur”. Alljärgnevalt on selgitatud, millest need kohustuslikud osad koosnevad.

Sissejuhatus

Töö sissejuhatava osa eesmärgiks on teema ja töö tutvustamine lugejatele tervikuna. Teisisõnu peab sissejuhatus välja tooma selle, mida järgnevas uurimistöös tehakse, miks ja kuidas. Lõputöö sissejuhatus peab sisaldama järgmisi elemente:

- **Lühike sissejuhatus teemasse.** Ühe kuni kahe lõiguga antakse lugejale arusaam, millega antud uurimistöö tegeleb.
- **Uurimisprobleemi püstitamine.** Teema esitamise järel tuuakse välja, mis on uurimisprobleem, millele selles töös lahendust otsitakse. Uurimisprobleemi kohta vt eelpool.
- **Teema aktuaalsus/asjakohasus.** Tuleb välja tuua, mis on töö teema akadeemiline tähtsus, miks on oluline konkreetset probleemi uurida, miks on see relevantne ja mille poolest

käesolev töö erineb varem kirjutatust. Teema valiku põhjendamisel tuleks vältida isiklike motiivide rõhutamist (“Otsustasin käesoleva uurimisteema kasuks, sest see pakub mulle huvi”) või kolmandate isikute arvamusele apelleerimist (“Antud teema on oluline, sest sellest räägiti viimasel Euroopa Ülemkogul”).

- **Töö eesmärk.** Seejärel tuleb uurimistöö fookustada, tuues välja, mis on selle eesmärk. Eesmärk peab olema seotud uurimisprobleemiga, vt eelpool.
- **Uurimisküsimus.** Pärast eesmärgi sõnastamist tuleb välja tuua keskne küsimus, millele järgnev uurimistöö vastust otsib. Vajadusel võib lisada alaküsimusi.
- **Teoreetiliste ootuste sõnastamine.** Sissejuhatuses tuleb välja tuua, mis on antud uurimistöö keskne argument. See peab tulenema eelkõige teoreetilisest lähtepunktist. Sõltuvalt uurimistöö liigist võib keskne argument olla esitatud hüpoteesi kujul, mida töös empiiriliselt testitakse (nt positivistlik uurimistöö) või keskne tees, mis on teoreetiliselt eeldatav tulemus.
- **Kasutatava metoodika (ingl. k. *methodology*) ja andmete lühitutvustus.** Siin peab selgelt kirjeldama, kuidas uurimisküsimusele vastatakse. Kuidas on kujundatud uurimisstrateegia? Milline/millised on uurimistöös analüüsitav juhtum(id)? Millist meetodit/milliseid meetodeid autor töös kasutab? Millisele empiirilisele andmestikule töö tugineb? Millisest allikast need andmed pärinevad? Kuidas neid plaanitakse analüüsida?
- **Töö ülesehituse selgitamine.** Sissejuhatus peab lühidalt selgitama, kui mitmeks peatükiks töö on jaotatud, mis on iga peatüki eesmärk ja kuidas peatükid omavahel haakuvad. See on töö ühtsuse huvides väga oluline ja seetõttu tuleb lahti seletada, millistest sammudest uurimistöö koosneb (nt “Esimeses peatükis annan ülevaate …, selleks, et … Järgmises peatükis tutvustan …, selleks et … Pärast seda kirjeldan …, eesmärgiga …” jne). Töö ülesehituse tutvustus esitatakse sissejuhatuse lõpus.

Tuleb silmas pidada, et sissejuhatuses ei tegeleta püstitatud ülesannete lahendamisega, samuti ei kuhjata seda üle faktide ega arvudega. Sissejuhatuses ei esitata tabeleid ega jooniseid. Sissejuhatuses on muuhulgas kohane osundada isikutele või institutsioonidele, kellelt on töö kirjutamisel abi saadud.

Sisuline osa

Töö sisuline osa tegeleb sissejuhatavas osas tõstatatud uurimisküsimusele vastamisega ja seeläbi uurimisprobleemi lahendamisega. Selleks tuleb lõputöö sisuline osa jagada erinevateks peatükkideks ja alapeatükkideks. Töö korrapärane jagamine peatükkideks ja/või osadeks on nii teema jälgitavuse kui ka hea üldmulje jätmise seisukohalt väga oluline. Samuti annab uurimistöö korrektne liigendatus hea ülevaate sellest, kuidas autor teemat valdab. Lõputöö struktuuri koostamisel tuleb arvestada uurimistöö tüübiga ning uurimistöö sisemise loogikaga. Kuigi kõikides töödes peavad olema nii teoreetiline kui analüütiline komponent, sõltub teoreetilise arutelu ja analüüsi vahekord käsitletavast teemast, eesmärgipüstitusest ning uurimuse tüübist.

Järgnev soovituslik ülesehitus lähtub eelkõige empiirilise uuringu tüüpstruktuurist, mida tehakse Skytte instituudis kõige sagedamini:

- **Kontseptuaalne/teoreetiline raamistik.** Üldjuhul on soovitatav alustada oma uurimistöö sisulist osa teoreetilise lähenemise tutvustamisega, mis lõppeb keskse uurimistöö argumendi väljatoomisega. Tuginedes teaduslikule kirjandusele, defineerib üliõpilane uurimisprobleemiga seotud põhimõisted ning toob välja, kuidas need omavahel seotud on.

Selleks, et teada, kuidas neid mõisteid lõputöös kasutada, on vaja sünteesida erinevaid teadusallikaid. Siin tuleb demonstreerida allikakriitilist lähenemist ning alternatiivsete definitsioonide puhul põhjendada oma valikuid. Keskne teoreetiline argument väljendab uurimuse eeldatavat tulemust,

  - mida järgnev uurimus soovib tõestada
  - VÕI mille sobivust empiirilise analüüsiga testitakse.

- **Empiirilise juhtumi tutvustus.** Selleks, et uurimisprobleemi paremini mõista, tuleb anda ülevaade juhtumi(te)st, mida analüüsitakse. Töö selles osas tuleks välja tuua ka kirjandusülevaade sellest, kuidas antud juhtumit on varasemalt uuritud ning millistele järeldustele jõutud. Seeläbi on võimalik näidata, millist puuduvat lüli suuremast arusaamast antud lõputöö katab. Siiski on oluline, et töö see osa ei varjuta analüüsi ennast, mistõttu tuleb taustatutvustus esitada väga kompaktselt ning see peab sisaldama üksnes juhtumianalüüsi mõistmiseks vajalikku teavet.
- **Metoodika (ingl. k. *methodology*).** Selle osa eesmärgiks on anda detailne ülevaade sellest, mida uurimistöös tehakse. Et lõputöö oleks ühtne tervik, tuleb hinnata, kas uurimismetoodika on antud uurimuse jaoks sobiv. See tähendab, et metoodika abil peab olema võimalik vastata uurimisküsimusele ning seeläbi lahendada uurimisprobleem. Metoodika kirjeldamisel peab lähtuma põhimõttest, et vajadusel oleks võimalik sarnast uurimistööd korrata. Seega peab see olema juhend teisele uurijale samalaadse uurimuse tegemiseks. Metoodika-osas tuleb välja tuua järgmised aspektid:
  - ***Uurimisstrateegia*** **(ingl. k. *research design*)**. See tuleb detailselt lahti seletada ning siduda uurimisküsimusele vastuse andmisega.
  - ***Juhtumi(te) valik.*** Põhjendada tuleb, miks just antud juhtum on uurimisprobleemist lähtuvalt sobilik või huvitav. Vältida tuleb isiklikke põhjuseid (nt "Valisin Eesti, sest elan siin riigis.")
  - ***Meetodi(te) valik.*** Empiirilise analüüsi teostamisel võib kasutada nii kvalitatiivseid kui kvantitatiivseid meetodeid sõltuvalt uurimisvaldkonnast, töö eesmärgist ja andmete iseloomust. Meetodi(te) valikut tuleb selgelt põhjendada. Soovitatav on välja tuua valitud meetodi(te) tugevused ja nõrkused. See ei tähenda, et oleks vaja ära tuua üldaktsepteeritud meetodite detailseid kirjeldusi (nt õpikutes esitatud ülevaade, kuidas seda meetodit kasutatakse), kuid on oluline näidata, kuidas antud meetodit selles töös rakendatakse.
  - ***Andmete kogumise viisid.*** Seejärel tuleb esitada detailne ülevaade, kuidas andmeid koguti, sh millistest põhimõtetest andmete valikul või andmebaasi koostamisel lähtuti. Vajaduse korral tuleb ka välja tuua see, kuidas andmete kogumise viis vastab teaduseetika põhimõtetele. Nende põhimõtete üle arutlemise vajalikkuse osas tuleb konsulteerida kindlasti juhendajaga.
  - ***Andmete analüüsi põhimõtted.*** Tuleb välja tuua ka detailne ülevaade, kuidas andmeid analüüsiti ning kuidas neid tõlgendatakse. Kvantitatiivsete meetodite kasutamise korral tuleb viidata kasutatud andmetöötlusprogrammidele (pakettidele).
  - ***Uurimuse piirangud.*** Oluline on meeles pidada, et vaid vähestel lõputöö koostajatel on kasutada nn ideaalne andmestik. Andmestikuga seotud probleemid (andmete vähene esinduslikkus, usaldusväärsus, raskendatud kättesaadavus jne) tuleb selgelt

välja tuua ja seejärel põhjendada, miks neid andmeid on siiski kasutatud, kuidas on eelnimetatud probleeme andmete käsitlemisel arvesse võetud ja kuidas puudujäägid andmestikus mõjutavad töö järeldusi.

- **Analüüs.** Analüüsiosas esitab üliõpilane oma uurimuse empiirilised leiud, lähtudes metoodikaosas välja toodud andmeanalüüsi põhimõtetest. Analüüsi võib jagada mitmeks erinevaks alapeatükiks, sõltuvalt uurimisstrateegiast ja töö sisemisest loogikast.
  Analüüsis tuleb kasutada ainult neid andmeid, mis on uurimisküsimusele vastamiseks ja uurimisprobleemi lahendamiseks olulised. Info, mis võib olla huvitav, kuid mis ei aita kaasa uurimisküsimusele vastamisele, tuleb välja jätta.
  Analüüsiosa lõpus tuleb välja tuua peamised empiirilised leiud ning nende üle arutleda, lähtudes töö teoreetilisest raamistikust. Siin tuleb tugineda uurimuse kesksele teoreetilisele argumendile, mis aitab neid leide tõlgendada. Tõlgendus peab andma vastuse uurimistöö kesksele küsimusele, mis omakorda aitab lahendada uurimisprobleemi.

Kokkuvõte

Töö kokkuvõtte eesmärgiks on summeerida lõputöö peamised tulemused. Teisisõnu, kokkuvõte peab andma ülevaate sellest, mida autor plaanis teha, mida tegi ja mida ta oma uurimistöös leidis.

Lõputöö kokkuvõttes tuleb välja tuua järgmised aspektid:

- **Uurimisprobleem ja -eesmärk** – need on uurimistöö lähtekohad ning kokkuvõtte alguses on sobilik need lugejale uuesti meelde tuletada. Samuti on see hea meeldetuletus töö autorile kokkuvõtte koostamisel.
- **Peamine teoreetiline lähtekoht ja metoodika** – lühidalt tuleb anda ülevaade, millistele teoreetilistele lähenemistele selles töös tugineti ning mis oli keskne teoreetiline argument. Lisaks tuleb lühidalt välja tuua, kuidas uurimiseesmärki täideti, milliseid andmeid kasutati või kuidas neid koguti.
- **Uurimisküsimus ja selle vastused** – kuna uurimus peab kindlasti leidma vastuse uurimisküsimusele, läbi mille leitakse lahendus uurimisprobleemile, siis on kokkuvõtte keskseks osaks uurimisküsimuse vastus. Teisisõnu see on koht, kus tuua välja see, mida uurimistöös leiti ja need leiud lahti seletada. Töö tulemused peavad omakorda andma vastuse uurimisküsimusele. See on hea võimalus üliõpilasel uurimistöö terviklikkust hinnata. Kui uurimistöö leiud ei võimalda uurimisküsimusele vastata, siis ei ole erinevad uurimistöö osad omavahel vastavuses.
- **Olulisimad järeldused ja autori hinnang** – uurimistöö lõpus tuleb tuua välja üliõpilase enda peamised järeldused, mis tuginevad uurimistöös leitule. Siin saab hinnata, mil määral lahendas töö uurimisprobleemi ja mida tuleb edaspidi uurida, et seda probleemi lahendada, kui antud töös täielikku lahendust ei leitud. Samuti peab üliõpilane andma oma hinnangu järelduste laiemale mõjule ning võib lisada ka poliitikasoovitusi, kui need sobituvad uurimistöö tüübiga.

Oluline on meeles pidada, et kokkuvõttes ei püstitata uusi uurimisprobleeme, ei esitata seisukohti ega järeldusi küsimustes, mida töö varasemates osades pole käsitletud. Üldjuhul ei viidata kokkuvõttes kirjandusallikatele, ei esitata teistelt autoritelt pärinevaid seisukohti ja järeldusi ega ei tooda välja tabeleid ja jooniseid.

Lõputöö kaitsmine ja hindamine

Lõputöö viimane etapp on selle kaitsmine. Kõiki lõputöid hinnatakse avalikul kaitsmisel ning lõputööd peab kaitsma kaitsmiskomisjoni ees. Kaitsmiseks tuleb koostada esitlusprogrammis (nt PowerPoint, Prezi jms) kompaktne ettekanne, mille üliõpilane esitab komisjonile suuliselt. Ettekande pikkus on sõltuvalt õppekavast ja õppeastmest 5-15 minutit, millest tuleb rangelt kinni pidada. Etteantud aja möödudes katkestab kaitsmiskomisjoni esimees ettekande.

Ettekande soovitatav struktuur on järgmine:

- Uurimisprobleem, uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimus
- Lühike ülevaade töö teoreetilisest raamistikust ja keskne teoreetiline argument
- Uuritava juhtumi põhjendus ja selle analüüsimiseks kasutatud meetod
- Uurimistöö peamised tulemused ja järeldused, sh tuleb rõhutada omapoolset panust.

Enne kaitsmist saab üliõpilane ka lõputöö retsensendi arvamuse, millele tuginedes toimub pärast üliõpilase ettekannet debatt. Seetõttu ei ole ettekande jooksul retsensendi kriitikale või tema poolt tõstatud küsimustele vaja vastata. Pärast töö autori debatti retsensendiga esitavad oma küsimused komisjoniliikmed. Nendele peab üliõpilane suutma vastata eelneva ettevalmistuseta.

Pärast kaitsmist otsustab komisjon kinnisel arutelul, kas anda kraaditaotlejale vastav sotsiaalteaduste kraad ja mis on lõputöö hinne. Lõputööd hindab kaitsmiskomisjon lähtudes lõputööde hindamiskriteeriumitest (vt hindamiskriteeriumi tabelit). Nendele kriteeriumitele tuginedes koostavad oma arvamuse ka lõputöö retsensent ja juhendaja. Viimane annab ka hinnangu koostööle üliõpilasega lõputöö kirjutamise protsessis. Kaitsmiskomisjon võtab hindamisel arvesse retsensendi ja juhendaja arvamusi, kuid nende hinnangud ei ole komisjonile siduvad.

Lõputöö hindamiskriteeriumid

F – puudulik	E – kasin	D – rahuldav	C – hea	B – väga hea	A – suurepärane
Teemavaliku, uurimisprobleemi, -eesmärgi ja -küsimuse püstitamine ja põhjendamine					
Teemavalik on põhjendamata. Uurimisprobleem on puudulik ja põhjendamata. Uurimiseesmärk ja -küsimus on puudu või ebaselged ning uurimisprobleemiga seostamata.	Teemavalik on ebapiisavalt põhjendatud. Uurimisprobleem laialivalguv ja ebapiisavalt põhjendatud. Uurimiseesmärk ja -küsimus on ebaselgelt sõnastatud ja uurimisprobleemiga nõrgalt seotud.	Teemavalik on pealiskaudselt põhjendatud. Uurimisprobleem on lihtsustatult lahti seletatud. Kuigi uurimiseesmärk ja -küsimus on selged, on nad uurimisprobleemiga nõrgalt seotud.	Teemavalik on selgelt põhjendatud. Uurimisprobleem on mõistetavalt lahti seletatud. Kuigi uurimiseesmärk ja küsimus on selged, jääb nende seos uurimisprobleemiga väheveenvaks.	Teemavalik on veenvalt põhjendatud. Uurimisprobleem on selgelt sõnastatud ja see on üheseltmõistetavalt seotud ka uurimiseesmärgi ja -küsimusega, mis mõlemad on sõnastatud selgelt.	Teemavalik on veenvalt põhjendatud ja teaduslikult hästi formuleeritud. Uurimisprobleem on veenvalt esitatud ja selgelt sõnastatud. Uurimiseesmärk ja -küsimus on väga selgelt sõnastatud ja need on otseselt seotud uurimisprobleemiga.
Temaatilise erialakirjanduse tundmine, kriitiline allikakasutus ja teoreetilise raamistiku loomine					
Puudub arusaamine võtmetähtsusega temaatilisest erialakirjandusest, selle kasutamine on referatiivne ega moodusta teoreetilist raamistikku. Kasutatud allikate loetelu on ebapiisav. Töös puudub keskne teoreetiline argument.	Vähene sobilike teaduspublikatsioonide kasutus. Kirjanduse tundmine on pealiskaudne, allikasidusus puudub. Teoreetiline raamistik on ebaselge ega seostu uurimisprobleemiga. Keskne teoreetiline argument puudub või selle päritolu on arusaamatu.	Sobilikke teaduspublikatsioone on kasutatud, kuid nende tundmine on minimaalne. Allikate kasutus ja sidusus on ebapiisav. Esmatähtsad kontseptsioonid on defineeritud ja haakuvad uurimisprobleemiga, kuid ei moodusta terviklikku teoreetilist raamistikku. Keskne teoreetiline argument on pealiskaudne ja see ei moodustu eelneva ülevaate põhjal.	Uurimistöös on valdavalt kasutatud sobilikke teaduspublikatsioone. Allikate kasutamisel on näha teatavat allikakriitilisust. Uurimisprobleemiga haakuvad kontseptsioonid on defineeritud tuginedes erinevatele allikatele. Kuigi töös on rakendatud teatud määral allikate sünteesi, jääb uurimuse teoreetiline raamistik ebaühtlaseks ja töö keskne argument ebaselgeks.	Uurimistöö baseerub teaduspublikatsioonidel, demonstreerides üliõpilase põhjalikku arusaama uuritavast teemast. Allikaid on kasutatud allikakriitiliselt ja need on sujuvalt sünteesitud. Defineeritud kontseptsioonid haakuvad hästi uurimisprobleemiga ja moodustavad tervikliku teoreetilise raamistiku. Töö keskne argument on välja toodud, kuid selle põhjendatus jääb pealiskaudseks.	Uurimistöö baseerub teaduspublikatsioonidel, demonstreerides üliõpilase põhjalikku arusaama uuritavast teemast. Üliõpilane on allikakriitiliselt sünteesinud erinevaid allikaid, et defineerida uurimisprobleemiga seotud kontseptsioone. Töö teoreetiline raamistik moodustab ühtse terviku, mis kulmineerub väga veenvalt põhjendatud ja originaalse keskse argumendiga.

Metoodika ja selle rakendamine					
Valitud metoodika on sobimatu ja seda ei ole põhjendatud. Metoodika on kirjeldamata ja ebapädevalt rakendatud. Uurimistöö ei ole teaduseetika põhimõtetega kooskõlas.	Valitud metoodika ei ole täies ulatuses sobilik ega vajalikul määral põhjendatud. Metoodika on kirjeldatud ebapiisavalt ja selle rakenduses on suuremaid puudujääke. Uurimistöö lähtub peamistest teaduseetika põhimõttetest.	Valitud metoodika on sobilik, et vastata uurimisküsimusele ja lahendada uurimisprobleemi, kuid selle valikut ei ole piisavalt põhjendatud. Metoodika on osaliselt kirjeldatud, kuid see ne ei ole täielikult arusaadav ega ühtlaselt rakendatud. Uurimistöö järgib peamisi teaduseetika põhimõtteid.	Uurimisprobleemi lahendamiseks ja -küsimusele vastamiseks on valitud sobiv metoodika, mida on põhjendatud. Metoodika on üldjoontes kirjeldatud, kuid mõned detailid on ebaselged. Metoodika on rakendatud süsteemselt, kuid üksikud vead on märgatavad. Uurimistöö järgib teaduseetika põhimõtteid.	Uurimisprobleemi lahendamiseks ja -küsimusele vastamiseks on valitud sobiv metoodika, mida on veenvalt põhjendatud. Metoodika on põhjalikult kirjeldatud, aidates mõista, kuidas seda on töös rakendatud. Metoodika on süsteemselt ja üldjoontes korrektselt rakendatud, aidates kaasa uurimisküsimusele vastamisele. Uurimistöö järgib teaduseetika põhimõtteid.	Uurimisprobleemi lahendamiseks ja -küsimusele vastamiseks on valitud sobiv metoodika, mida on väga veenvalt põhjendatud. Metoodika on detailselt kirjeldatud, võimaldades detailideni mõista, kuidas seda on töös rakendatud. Metoodika on süsteemselt ja laitmatult rakendatud, vastamaks uurimisküsimusele. Uurimistöö järgib teaduseetika põhimõtteid.
Uurimistulemused ja nende esitlus					
Uurimistulemused on ebapiisaval määral ja/või sobimatul moel esitletud. Tulemused on kallutatud ega ole andmetega tõendatud.	Uurimistulemuste hulgas ei eristata olulisi leide ebaolulistest. Nende esitlus on ebaselge ja süsteemitu.	Uurimistulemuste hulgas on eristatud mõningad olulised leiud. Kooskõla uurimistulemuste ja metoodika vahel on raskestijälgitav. Tulemuste esitlus on rahuldav.	Olulisemad uurimistulemused on välja toodud. Kooskõla uurimistulemuste ja metoodika vahel on jälgitav. Uurimistulemused vastavad enamikele uurimisküsimustele. Nende esitlus on hästi mõistetav.	Uurimistulemused on välja toodud selgelt – olulised tulemused on mõistetavalt eristatud ebaolulistest. Kooskõla uurimistulemuste ja metoodika vahel on väga hea. Uurimistulemused vastavad uurimisküsimustele. Nende esitlus on väga hästi mõistetav.	Uurimistulemused on välja toodud selgelt – olulised tulemused on mõistetaval eristatud ebaolulistest. Kooskõla uurimistulemuste ja metoodika vahel on suurepärane. Uurimistulemused annavad ammendava vastuse uurimisküsimustele. Nende esitlus on suurepäraselt mõistetav.

Arutluskäik ja järeldused					
Arutluskäik on ebajärjepidav ja seosetu, argumentatsioon ei tugine uurimistulemustele. Puudub kriitiline lähenemine.	Arutuluskäik ja järeldused on pealiskaudsed ning neil puudub seos teoreetilise raamistikuga. Arutluskäik ei haaku uurimistöö tulemustega ega aita lahendada uurimisprobleemi. Kesksele uurimisküsimusele ei vastata täielikult. Järelduste tegemisel ei ole uurimistöö piiranguid piisavalt arvesse võetud.	Arutuluskäik ja järeldused on rahuldavalt seostatud tulemuste ja teoreetilise raamistikuga. Uurimisprobleem on puudulikult lahendatud. Kesksele uurimisküsimus on osaliselt vastatud. Järelduste tegemisel on mõneti arvestatud ka uurimistöö piirangutega.	Arutuluskäik ja järeldused on hästi seostatud tulemuste ja teoreetilise raamistikuga. Uurimisprobleem on osaliselt lahendatud. Kesksele uurimisküsimus on vastatud. Järelduste tegemisel on osaliselt arvestatud uurimistöö piirangutega.	Arutuluskäik ja järeldused on väga hästi seostatud tulemuste ja teoreetilise raamistikuga. Uurimisprobleem on hästi lahendatud. Kesksele uurimisküsimusele on veenvalt vastatud. Järelduste tegemisel on arvestatud uurimistöö piirangutega.	Arutuluskäik ja järeldused on suurepäraselt seostatud tulemuste ja teoreetilise raamistikuga. Uurimisprobleem on ammendavalt lahendatud. Kesksele uurimisküsimusele on täielikult vastatud. Järelduste tegemisel on põhjalikult arvestatud uurimistöö piirangutega
Uurimistöö ülesehitus ja sidusus					
Uurimistöö ülesehitus ei ole eesmärgipärane ja töö alaosad ei moodusta ühtset tervikut.	Uurimistöö ülesehitus on osaliselt eesmärgipärane, alaosade ei ole omavahel piisavalt seostatud. Uurimisprotsessi loogika on raskesti jälgitav.	Uurimistöö ülesehitus on osaliselt eesmärgipärane, alaosad on omavahel nõrgalt seostatud. (Ala)peatükkide jaotus on kohati raskesti mõistetav. Uurimisprotsessi loogika ei ole täiel määral jälgitav.	Uurimistöö ülesehitus on üldiselt eesmärgipärane, alaosad on omavahel hästi seostatud. (Ala)peatükkide jaotus on mõistetav. Uurimisprotsessi loogika on jälgitav.	Uurimistöö ülesehitus on eesmärgipärane, alaosad on omavahel väga hästi seostatud. (Ala)peatükkide jaotus on selge. Uurimisprotsessi loogika on väga hästi jälgitav.	Uurimistöö ülesehitus on täielikult eesmärgipärane, alaosad on omavahel suurepäraselt seostatud. (Ala)peatükkide jaotus on selge ja eesmärgipärane. Uurimisprotsessi loogika on täielikult jälgitav.
Keelekasutus, õigekiri ja vastavus vormistuslikele nõuetele					
Keelekasutus on ebakorrektne ning raskendab sisu mõistmist. Töös on arvukalt grammatilisi ja trükivigu. Töö ei vasta vormistuslikele nõuetele (sh viitamine) ja on märkimisväärselt (20%) üle või alla sätestatud sõnade piirarvu.	Keelekasutus sobiv ja tekst on üldiselt mõistetav, kuid raskesti loetav. Töös esineb mõningaid grammatilisi ja trükivigu, mis oluliselt häirib teksti mõistmist. Töö vastab üldiselt vormistuslikele nõuetele ja on veidi (5%) üle või alla sätestatud sõnade piirarvu.	Keelekasutus on sobiv ja üldiselt mõistetav. Töös esineb grammatilisi ja trükivigu, mis kohati raskendab teksti mõistmist. Töö vastab vormistuslikele nõuetele.	Keelekasutus on üldiselt akadeemiline ning hästi mõistetav. Üksikuid grammatilised ja trükivead ei sega teksti mõistmist. Töö vastab vormistuslikele nõuetele.	Keelekasutus on akadeemiline, väga hästi mõistetav ja hästiloetav. Töö on keeleliselt veatu. Töö vastab täielikult vormistuslikele nõuetele.	Keelekasutus on akadeemiline, suurpäraselt mõistetav ja väga ladusalt loetav. Töö on keeleliselt veatu. Töö vastab täielikult vormistuslikele nõuetele.

Uurimistöö avalik esitlus ja kaitsmine					
Uurimistööd ei esitletud või puudub esitlusprogrammis tehtud ettekanne.	Uurimistööd ei esitleta ettenähtud aja raames. Eneseväljendus ei ole selge ja veenev ning esitlusprogrammi kasutus ei ole oskuslik. Kriitikale vastatakse osaliselt ja lisaküsimustele ei vastata rahuldavalt.	Esitlus ei püsi ettenähtud aja raames. Lõputööd tutvustav ettekanne on pealiskaudne. Eneseväljendus on kohati ebaselge ja väheveenev ning esitlusprogrammi kasutus on rahuldav. Kriitikale ja lisaküsimustele vastatakse osaliselt.	Esitlus püsib ettenähtud aja raames. Lõputööd tutvustav ettekanne on hea. Argumentatsioon põhineb uurimistööl. Eneseväljendus on üldiselt selge ja veenev ning esitlusprogrammi kasutus on hea. Kriitikale ja lisaküsimustele vastatakse.	Esitlus püsib ettenähtud aja raames. Lõputööd tutvustav ettekanne on põhjalik. Kogu argumentatsioon põhineb uurimistööl. Eneseväljendus on selge ja veenev ning esitlusprogrammi kasutus on väga hea. Kriitikale ja lisaküsimustele vastatakse veenvalt.	Esitlus püsib ettenähtud aja raames. Lõputööd tutvustav ettekanne on ülevaatlik, süsteemne. Kogu argumentatsioon põhineb uurimistööl. Eneseväljendus on väga selge ja veenev ning esitlusprogrammi kasutus on suurepärane. Kriitikale ja lisaküsimustele vastatakse ammendavalt.

TARTU ÜLIKOOL
Johan Skytte poliitika-
uuringute instituut

LISA 3. INFORMEERITUD NÕUSOLEK VÕRGUKESKKONNAS LÕPUTÖÖ KAITSMISE LÄBIVIIMISEKS JA KAITSMISE SALVESTAMISEKS

Kaitstes lõputööd Johan Skytte poliitikauuringute instituudi võrgukeskkonnas olen informeeritud järgnevast:

1. Võrgukeskkonnas toimub kaitsmine videona voogedastuse vormis ja see on võrdväärne auditooriumis toimuva kaitsmisega. See tähendab, et:
    a. kohalduvad kõik lõputööde kaitsmise korras kehtestatud reeglid, sh samad nõudmised ja ootused keelekasutusele ja kaitsmisele nagu auditooriumis lõputööd kaitstes;
    b. avatud kaitsmise puhul on sarnaselt auditoorse kaitsmisega kõigil soovijatel võimalik kaitsmisprotsessi jälgida, olles võrgukeskkonnas külalise staatuses. Ülikool informeerib külalisi, et külalise poolt ei ole kaitsmise salvestamine lubatud. Küsimuste esitamise korra kehtestab kaitsmiskomisjoni esimees;
    c. kinnise kaitsmise puhul rakenduvad (sarnaselt auditooriumis toimuvale kaitsmisele) ettenähtud piirangud.
2. Kaitsmiskomisjonil on vajadusel õigus:
    a. paluda kaitsja isiku tuvastamist;
    b. katkestada kaitsmise protsess tehniliste tõrgete korral.
3. Tartu Ülikooli (edaspidi TÜ) töötaja võib võrgukeskkonnas toimuva kaitsmise kaitsja nõusolekul salvestada, pidades silmas, et salvestusele kohalduvad TÜ andmekaitsetingimused.
4. Salvestuse valdajaks saab TÜ ja salvestus säilitatakse TÜ kontrolli all olevates salvestuskohtades. Salvestust hoitakse kuni õppeaasta lõpuni, kui ei lepita kokku teisiti.
5. Ülikool võib salvestust jagada ainult lõputöö kaitsjaga.

☐ Kinnitan, et olen käesolevaga tutvunud ülaltoodud võrgukeskkonnas toimuva kaitsmise tingimustega ja **nõustun** kaitsmise salvestamisega.

☐ Kinnitan, et olen käesolevaga tutvunud ülaltoodud võrgukeskkonnas toimuva kaitsmise tingimustega ja **ei nõustu** kaitsmise salvestamisega.

Allkirjastatud digitaalselt